

Sygn. akt II Ca 750/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2017 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Joanna Misztal-Konecka

Sędzia Sądu Rejonowego Krzysztof Niezgoda (delegowany)

Protokolant Maciej Bielak

po rozpoznaniu w dniu 9 lutego 2017 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa A. P. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Zakładu Karnego we W.

o zapłatę kwoty 60000 zł

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego we Włodawie z dnia 9 lutego 2016 roku, w sprawie I C 162/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od A. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Zakładu Karnego we W. kwotę 3600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;

III. przejmuje na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od apelacji w kwocie 3000 zł (trzy tysiące złotych).

Sygn. akt II Ca 750/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 20 sierpnia 2014 roku, wniesionym w sierpniu 2014 roku do Sądu Rejonowego w Chełmie VIII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą we W., powód – A. P. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Zakładu Karnego we W. na swoją rzecz kwoty 60000 zł tytułem zadośćuczynienia.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że w okresie od dnia 1 września 2010 roku do dnia 6 czerwca 2012 roku i od dnia 15 czerwca 2012 roku do dnia 26 czerwca 2014 roku, przez okres czterech lat w czasie pobytu w Zakładzie Karnym we W. był wielokrotnie pozbawiany przez pozwanego jego praw, niehumanitarnie traktowany przez bezprawne działania pozwanego, zaniedbywanie obowiązków służbowych i nadużywanie władzy.

Powód wskazał, że żądanie zadośćuczynienia uzasadniają przepisy art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., a ponadto, że odpowiedzialność pozwanego za naruszenie dóbr osobistych powoda opiera się również na podstawie art. 417 k.c. przewidującego odpowiedzialność opartą na przesłance obiektywnie niezgodnego z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej.

Powód zarzucił, że we wskazanym w pozwie czasie był umieszczany w celach, w których panowało przeludnienie, bowiem powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza aniżeli 4 m², a taką powierzchnię minimalną przewidują europejskie standardy prawne obowiązujące w Polsce wobec ratyfikowania umów międzynarodowych. Podał, że niezgodnie z obowiązującymi przepisami pozwany wlicza do metrażu celi kąćki sanitarne i miejsca na urządzenia grzewcze oraz, że w celach w których przebywał panował zaduch i wysoka temperatura, zaś istniejąca w celach wentylacja grawitacyjna nie zapewniała odpowiedniej temperatury w celi mieszkalnej, zaś obowiązek jej zapewnienia, bez względu na występujące warunki atmosferyczne i barometryczne, spoczywa na pozwanym. Powód zarzucił również, że nie otrzymywał dostatecznej ilości środków higieny osobistej, w tym papieru toaletowego, proszku do prania, pasty do zębów, przyborów do golenia; w celi była tylko jedna miska, z której korzystało czterech osadzonych, nie było zapewnionych środków do odkażania miski, w celi nie było półek na środki higieniczne i książki, często żywność była przechowywana w pobliżu środków chemicznych, wskutek czego powód odczuwał dolegliwości żołądkowe i bóle głowy, zaś żywność miała zapach środków higieny, zakład karny nie wydawał worków na śmieci, które odbierane były raz dziennie; w dni gdy temperatura była wysoka ze śmietnika unosił się nieprzyjemny zapach. Zarzucił też, że łaźnia Zakładu Karnego we W. nie spełniała warunków zapewniających minimum intymności w czasie kąpieli, która odbywała się w obecności 10-15 skazanych, jeden raz w tygodniu i trwała tylko 10 minut, przez co zmuszany powód był, w szczególności w okresie letnim, myć i kąpać się w celi mieszkalnej, w misce, w obecności współprowadzonych w celi; powód zmuszany był w okresie letnim do używania odzieży nieodpowiedniej do pory roku, powodującej dyskomfort, narażenie na utratę zdrowia; pozwany zapewniał powodowi jedynie jedną godzinę spaceru dziennie, okresowo pozbawił do możliwości uczestniczenia w zajęciach sportowych. Powód wskazał także, że pozwany łamał jego prawa przez bezprawne działania polegające na zmuszaniu go do ujawniania numerów telefonicznych, danych osobowych, a także stopnia pokrewieństwa osób, z którymi chciał odbyć rozmowę telefoniczną, oraz że zmuszany był odbywać spacer w godzinach 8-9 rano, co w zimie, gdy były niskie temperatury było szczególnie dotkliwe zwłaszcza, że w godzinach od 9-12 było wyłączone zasilanie w gniazdach sieciowych, co uniemożliwiało powodowi po spacerze przygotowanie sobie ciepłego napoju. W celach mieszkalnych w 2012 roku w dniach, kiedy było duże zachmurzenie było ciemno, ponieważ w ciągu dnia było wyłączane oświetlenie. Ponadto powód zarzucił, że w czasie odbywania kary w zakładzie karnym był pozbawiony możliwości oglądania programów telewizyjnych, informacyjnych, sportowych, w celi, w której przebywał nie było odbiornika telewizyjnego, zaś w świetlicy były dostępne tylko kanały z programami muzycznymi, zaś w styczniu 2014 roku w ogóle nie mógł oglądać telewizji z powodu awarii jedynie dostępnego kanału, a nadto, że powód bezprawnie pozbawił go przysługującego mu widzenia szkolnego w dniu 28 czerwca 2014 roku w ten sposób, że w dniu 26 czerwca 2014 roku został przetransportowany do Zakładu Karnego w C., mimo że wcześniej został on ujęty na liście osób, które miały mieć widzenia szkolne. Zdaniem powoda opisane w pozwie działania pozwanego naruszały jego dobra osobiste, co uzasadnia żądanie zadośćuczynienia.

*

W odpowiedzi na pozew pozwany – Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Zakładu Karnego we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 112-116).

W uzasadnieniu pozwany podał, że powód podczas pobytu w Zakładzie Karnym we W. wielokrotnie kierował różne skargi, między innymi odnośnie warunków bytowych, jednak żadna ze skarg nie została rozpoznana pozytywnie. Wszystkie zarzuty stanowiące również podstawę dochodzonych roszczeń w niniejszej sprawie zostały uznane za bezzasadne zarówno przez pozwanego, jak i organy nadrzędne, to jest Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. i Centralny Zarząd Służby Więziennej, czy też inne instytucje pozawięzienne.

Pozwany zajął stanowisko co do zarzutów podnoszonych przez powoda w pozwie i okoliczności faktycznych przytoczonych w pozwie.

*

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2016 roku Sąd Rejonowy we Włodawie:

I. oddalił powództwo;

II. zasądził od A. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Zakładu Karnego we W. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

III. przejął na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę sądową, od której powód został zwolniony (k. 207).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że A. P. (1) odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym we W. w okresie od dnia 5 maja 2009 roku do dnia 6 czerwca 2012 roku oraz od dnia 15 czerwca 2012 roku do dnia 26 czerwca 2014 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że:

1. od dnia 5 maja 2009 roku do dnia 23 czerwca 2009 roku powód przebywał w celi nr (...) (przeznaczonej dla 6 osób) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 2,67 m² na osobę,
2. od dnia 23 czerwca 2009 roku do 2 grudnia 2009 roku powód przebywał w celi nr (...) (przeznaczonej dla 6 osób) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 2,68 m² na osobę,
3. od dnia 2 grudnia 2009 roku do dnia 20 sierpnia 2010 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 3,21 m² na osobę, przy założeniu, że przebywało w niej 5 osadzonych,
4. od dnia 20 sierpnia 2010 roku do dnia 14 listopada 2011 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 3,36 m² na osobę, przy założeniu, że przebywało w niej 6 osadzonych,
5. od dnia 14 listopada 2011 roku do dnia 16 grudnia 2011 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 3,36 m² na osobę, przy założeniu, że przebywało w niej 6 osadzonych,
6. od dnia 26 kwietnia 2012 roku do dnia 27 kwietnia 2012 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 3,21 m² na osobę, przy założeniu, że przebywało w niej 5 osadzonych,
7. od dnia 27 kwietnia 2012 roku do dnia 25 maja 2012 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 3,29 m² na osobę, przy założeniu, że przebywało w niej 6 osadzonych,
8. od dnia 25 maja 2012 roku do dnia 6 czerwca 2012 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia minimalna wynosiła 3,25 m² na osobę i przebywało w niej 5 osadzonych,
9. od dnia 15 czerwca 2012 roku do dnia 26 czerwca 2014 roku powód przebywał w celi nr (...) – powierzchnia mieszkalna wynosiła minimalnie 3,04 m² na osobę, przy założeniu, że przebywało w niej 5 osadzonych.

Sąd Rejonowy ustalił, że na podstawie art. 248 § 1 k.k.w. oraz § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 sierpnia 2003 roku w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. Nr 152, poz.1497) Dyrektor Zakładu Karnego we W. zarządzeniami nr (...), (...), (...), (...) w sprawie umieszczania osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż 3 m² na osobę określił możliwość umieszczania powoda w celach o metrażu mniejszym niż 3 m² na osobę.

Sąd Rejonowy ustalił, że w takich warunkach powód przebywał jedynie 29 dni w celi nr (...) i 84 dni w celi nr (...). Przebywanie w celi o metrażu mniejszym niż 3 m⁽²⁾ osobę nie było ciągłe. O wydanych zarządzeniach informowany był sędzia penitencjarny.

Sąd Rejonowy wskazał, że do powierzchni pomieszczenia mieszkalnego nie wlicza się wnęki okiennej i grzejnikowej w także powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi oraz zajmowanej przez urządzenia grzewcze i wydzielone kąciki sanitarne. W Zakładzie Karnym we W. cele mieszkalne były wizytowane co najmniej raz w miesiącu przez funkcjonariuszy działu kwatermistrzowskiego, codziennie przez funkcjonariuszy działu penitencjarnego i ochronę. Osadzeni, w tym powód, mogli zgłaszać usterki czy awarie oddziałowym. W przypadku wystąpienia usterek lub awarii, wszystkie nieprawidłowości były usuwane na bieżąco przez osadzonych zatrudnionych w warsztatach mechanicznych nadzorowanych przez funkcjonariuszy służby remontowo-konserwacyjnej. Budynki usytuowane na terenie Zakładu podlegają corocznym kontrolom przeprowadzonym przez osoby posiadające stosowne uprawnienia. Przydatność poszczególnego budynku do dalszej eksploatacji potwierdzają protokoły z przeglądów okresowych. Protokoły określają też termin następnych badań, czy ocen technicznych budynków. Według protokołów z okresowych przeglądów przewodów kominowych, dokonywanych raz w roku, wszystkie przewody wentylacyjne były drożne i nadawały się do użytkowania (protokoły: nr (...) z dnia 19 października 2011 roku, nr 796/208 z dnia 17 października 2008 roku, nr (...) z dnia 16 października 2012 roku, nr (...) z dnia 16 października 2013 roku. Wszystkie cele mieszkalne wyposażone były w jeden przewód wentylacyjny usytuowany w kąciku sanitarnym (odrębny przewód wentylacyjny dla każdego kącika sanitarnego).

Sąd Rejonowy ustalił, że cele mieszkalne nie są wyposażone w instalację ciepłej wody użytkowej. Osadzeni mogą posiadać w celi grzałkę o mocy 500W oraz za zgodą Dyrektora czajnik elektryczny o mocy nieprzekraczającej 1100W. Stolarka okienna w budynku zakwaterowania osadzonych została wymieniona w 2006 roku. Okna z PCV trójkomorowe są wyposażone w system mikrowentylacji w celu eliminowania pojawienia się niekorzystnych zjawisk, jak zawilgocenia w gładkach okiennych. W celu poprawienia wentylacji osadzeni są instruowani w przewietrzaniu cel mieszkalnych poprzez otwieranie okien na godzinę.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód, tak jak i inni osadzeni, miał zapewnione środki higieny osobistej: pastę do zębów, krem i maszynkę do golenia, papier toaletowy, proszek do prania oraz środki czystości – środki do mycia podłogi, ścierki, wiadro, płyny do mycia szyb, pasty do podłogi. Na wyposażeniu celi była również umywalka z zimną wodą, a raz w tygodniu powód mógł korzystać z kąpieli w łaźni, gdzie była gorąca woda. Pomieszczenia łaźni umożliwiały kąpiel grupy osadzonych (mężczyzn) liczącej 25 osób. Łaźnia spełniała wymogi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690 z późn. zm.), a także zarządzenia nr 27/201 z dnia 13 sierpnia 2010 roku Dyrektora Centralnego Służby Więziennej w sprawie gospodarowania składnikami majątkowymi w zakresie obsługi osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz wytycznych nr (...) z dnia 4 października 2011 roku Dyrektora Centralnego Służby Więziennej w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z § 30 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 roku w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) oraz porządku wewnętrznego dla utrzymania higieny osobistej osadzeni mają zapewnioną co najmniej jedną ciepłą kąpiel w tygodniu, a zatrudnieni przy pracach brudzących korzystają z odpowiednio częstszych kąpieli. Grupa skazanych zakwalifikowanych do R-1 (w tym powód A. P. (1)) średnio liczyła tylko do dziesięciu osób. Zgodnie z obowiązującym wówczas planem kąpieli skazany A. P. (1), jako osadzony w celi nr (...), korzystał z łaźni w grupie II. Cele nr (...) i (...) są celami pojedynczymi, zaś w celi (...), poza A. P. (1), przebywało dwóch osadzonych, co oznaczało, że poza powodem z kąpieli korzystało jedynie czterech osadzonych. W łaźniach kabiny natryskowe dla osadzonych nie były oddzielone ściankami, były niezamknięte w rozumieniu wymienionego wyżej rozporządzenia Ministra Infrastruktury i spełniały zawarte w § 81 ust. 1 wymogi w zakresie powierzchni i wymogów kabiny natryskowej niezamkniętej, przewidziane tymi przepisami.

Sąd Rejonowy ustalił, że w 2014 roku wykonano remont pomieszczeń łaźni w celu przeprowadzenia 2 kąpiele w tygodniu dla osadzonych. W celu racjonalnego poboru ciepłej wody użytkowej wprowadzono elektroniczny nadzór nad kąpielą osadzonych. W celu prawidłowej regulacji przepływu ciepłej wody użytkowej zamontowany jest sterownik, ciepła woda jest dostarczana do poszczególnych natrysków w sposób ciągły, jednak ciśnieniowy regulator wypływu zamontowany przy każdej baterii natryskowej umożliwia wypływ wody na 30 sekund. W celu ponownego uruchomienia wypływu wody osadzeni muszą nacisnąć przyciski regulatora. Sygnał dźwiękowy i świetlny informuje skazanych o zakończeniu procesu kąpieli. Czas wypływu wody podczas kąpieli wynosi 7 minut, następną kąpiel dla innych osadzonych możliwa jest dopiero po upływie 10 minut.

Sąd Rejonowy ustalił, że kąciki sanitarne w celach w Zakładzie Karnym we W. są odgródzone od części mieszkalnej ścianką działową na całej wysokości pomieszczenia. Wejście do wydzielonego ustępu zapewniają drzwi o szerokości 80 cm i wysokości 2 m w świetle ościeżnicy, otwierane na zewnątrz pomieszczenia. Kącik sanitarny wyposażony jest w miskę ustępową oraz umywalkę.

Sąd Rejonowy ustalił, że temperatura w celach mieszkalnych w sezonie grzewczym wynosi co najmniej $+20^{\circ}\text{C}$ i spełnia wymogi rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Zarówno pawilon mieszkalny, jak i budynek administracyjny Zakładu Karnego we W., nie jest wyposażony w urządzenie klimatyzacyjne. W związku z czym, w czasie upałów w pomieszczeniach mieszkalnych były wysokie temperatury, nie przekraczające jednak wartości 35-40 stopni.

Sąd Rejonowy ustalił, że oświetlenie sztuczne w celach mieszkalnych jest zgodne z PN- (...) -1:2004, co potwierdza protokół z badań technicznych z pomiaru natężenia oświetlenia podstawowego w budynku zakwaterowania osadzonych z dnia 8 grudnia 2011 roku oraz z dnia 20 kwietnia 1998 roku. W celach mieszkalnych podstawowe oświetlenie stanowią oprawy oświetleniowe 2 x 32W, na trwale zamontowane do sufitu i zabezpieczone w źródła światła – rury jarzeniowe, sukcesywnie wymieniane na rury LED.

Sąd Rejonowy ustalił, że w trakcie pobytu powoda w Zakładzie Karnym we W. w celu racjonalnego wykorzystywania energii elektrycznej wprowadzono harmonogramy dostaw energii do gniazd 230V w celach mieszkalnych. Zgodnie z porządkiem wewnętrznym wyłączenia prądu w gniazdkach 230V w celach mieszkalnych odbywały się zgodnie z zatwierdzonym grafikiem wyłączeń energii elektrycznej w celach mieszkalnych. Zgodnie z wprowadzonym harmonogramem energia elektryczna nie była dostarczana w ciągu dnia w godzinach 9:00-12:00 oraz w godzinach 23:00-5:30. Ograniczenia w dostarczaniu energii elektrycznej nie były stosowane w soboty i niedziele. W okresie od 1 kwietnia do 30 września załączenia oświetlenia w celach mieszkalnych odbywały się nie wcześniej niż o godz. 19:00, natomiast w okresie od 1 października do 30 marca oświetlenie było załączone od godziny 15:00. W sytuacji pogorszenia się warunków atmosferycznych istniała możliwość wcześniejszego włączenia oświetlenia w celach mieszkalnych.

Sąd Rejonowy ustalił, że każdy osadzony, w tym powód, w celi mieszkalnej z węzłem sanitarnym miał zapewniony sprzęt kwaterunkowy w postaci: łóżka koszarowego – 1 sztuka, wkładu do łóżka, szuflady podłóżkowej wysuwanej, stołu więziennego małego lub dużego, w zależności od ilości osadzonych w celi, szafki więziennej małej lub dużej, stolika lub półki pod telewizor, wieszaka, półki na przybory toaletowe do kącika sanitarnego, miednicy plastikowej, wiadra plastikowego, szczotki, zmiotki i szufelki, szczotki toaletowej.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód w czasie pobytu w Zakładzie Karnym we W. miał dostęp do zajęć kulturalno-oświatowych; mógł korzystać z czynnej świetlicy, brać udział w konkursach ogłaszanych przez radiowęzeł, mógł również uczęszczać na zajęcia sportowe. Powód miał możliwość prowadzenia korespondencji, oglądania telewizji, słuchania radia, czytania prasy codziennej i książek z biblioteki, mógł pisać skargi do wszystkich organów, mógł odbywać rozmowy z dyrekcją Zakładu Karnego, jak również z wychowawcami. Powód miał również zapewniony dostęp do psychologa i do opieki medycznej o wysokim standardzie.

Sąd Rejonowy ustalił, że każdy skazany, który odzież otrzymywał od administracji Zakładu Karnego, posiadał wszystkie odpowiednie z prawem kreślone składniki. Osadzeni dostają bluzę, spodnie, trzewiki, skarpety, spodenki gimnastyczne, w okresie zimowym kurtkę zimową i czapkę.

Sąd Rejonowy ustalił, że skazanym, który nie posiadają własnych odbiorników telewizyjnych udostępniono między innymi telewizor w świetlicy centralnej, który odbierał nadawany sygnał, ponieważ posiadał dołączony dekodery sygnału DVB-T. Czasowe wyłączenia sygnału były wynikiem awarii. W styczniu 2014 roku zgłoszona została awaria polegająca na braku sygnału telewizyjnego. Sygnał DVB-T w przeciągu 2-3 tygodni został przywrócony do wszystkich pomieszczeń, natomiast sygnał wewnętrznej telewizji nie został naprawiony z uwagi na awarię sprzętu, który został naprawiony 20 lutego 2014 roku i został zamontowany przez zewnętrzny serwis RTV i od tego dnia sygnał dodatkowego kanału telewizji płynie nieprzerwanie do wszystkich cel mieszkalnych i świetlic. Osadzeni z celi nr 116 (w tym powód) dwukrotnie otrzymywali do celi z zasobów szkoły funkcjonującej w Zakładzie Karnym odbiornik telewizyjny na czas około dwóch tygodni: podczas Świąt Bożego Narodzenia od dnia 23 grudnia 2013 roku do dnia 3 stycznia 2014 roku oraz podczas ferii zimowych w drugiej połowie stycznia 2014 roku, to jest okresach, w których szkoła nie funkcjonowała.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód korzystał z prawa do co najmniej godzinnego spaceru, był traktowany w sposób humanitarny, z poszanowaniem jego godności osobistej, nie odnotowano przypadku nadużycia władzy w stosunku do A. P. (1). Funkcjonariusze sprawowali stały nadzór nad skazanymi, pilnowali, aby nie dochodziło do naruszania ich godności, a warunki odbywania kary były godne i humanitarne.

Sąd Rejonowy ustalił, że w czasie odbywania kary w Zakładzie Karnym we W. powód A. P. (1) wielokrotnie kierował skargi na warunki odbywania kary do administracji Zakładu Karnego we W., organów nadrzędnych, to jest do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. i Centralnego Zarządu Służby Więziennej, a także do Rzecznika Praw Obywatelskich, Ministra Sprawiedliwości, Wojewódzkiej (...) w L.. W przeważającej mierze skargi te zostały uznane za bezzasadne, za wyjątkiem skarg kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich, które w części zostały uznane za uzasadnione. I tak w piśmie z dnia 13 listopada 2013 roku Rzecznik Praw Obywatelskich uznał skargę powoda dotyczącą braku zapewnienia poczucia intymności w czasie kąpieli z uwagi na brak ścianek oddzielających stanowiska natryskowe za uzasadnioną. Również skarga dotycząca wprowadzenia przez administrację Zakładu Karnego we W. obowiązku podawania przez skazanego korzystającego z samoinkasującego aparatu telefonicznego numeru telefonu rozmówcy, jego nazwiska oraz stopnia pokrewieństwa została uznana za zasadną, bowiem wymóg taki nie ma oparcia w obowiązujących przepisach. Ponadto (...) uznał za uzasadnioną skargę powoda dotyczącą zapisu porządku wewnętrznego Zakładu Karnego we W., w myśl którego skazani skierowani do odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego (jak powód) są zobowiązani do korzystania z tego samego rodzaju odzieży przez cały rok (długie spodnie, bluza), niezależnie od pory roku, natomiast skazani przebywający w zakładzie karnym typu półotwartego w porze letniej mogą korzystać z odzieży odpowiedniej do pory roku – koszulki, bez konieczności zakładania bluzy. Zapis ten – zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich – prowadzi do nierównego traktowania osób odbywających w ZK we W.. W związku z wystąpieniem Rzecznika Praw Obywatelskich w tej sprawie z dniem 1 stycznia 2014 roku weszło w życie zarządzenie nr (...) Dyrektora Zakładu Karnego we W., w którym dokonano zmiany zwrotu „odpowiednia odzież”. Obecnie zarówno skazani skierowani do zakładu karnego typu półotwartego, jak i ci skierowani do zakładu karnego typu zamkniętego, mają prawo do korzystania z tego samego rodzaju odzieży podczas apelu i realizowania rozmów telefonicznych. W pozostałym zakresie skargi powoda kierowanego instytucji więziennych, jak i pozawięziennych nie zostały uwzględnione.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych, oraz wyjaśnił, że okolicznością niesporną jest to, że powód podczas pobytu w Zakładzie Karnym we W. kierował skargi w zakresie warunków bytowych w zakładzie do pozwanego, a także do organów nadrzędnych, to jest Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. i Centralnego Zarządu Służby Więziennej, a także do Rzecznika Praw Obywatelskich, Ministra Sprawiedliwości i Powiatowego Inspektora Sanitarnego. Organy te badały podnoszone w skargach przez powoda zarzuty dotyczące warunków bytowych w Zakładzie Karnym oraz udzielały powodowi pisemnych wyjaśnień odnośnie poczynionych

ustaleń w sprawach będących przedmiotem skarg. W przeważającej mierze skargi te były uznane za bezzasadne. Okoliczności powyższe obrazuje wymieniona korespondencja między powodem a organami, do których kierował te skargi. Żadna ze stron nie kwestionowała autentyczności tej korespondencji i treści w niej zawartych.

Sąd Rejonowy uznał za wiarygodne dokumenty w postaci historii rozmieszczenia A. P. (1) w Zakładzie Karnym we W., wykazu pomieszczeń w budynkach mieszkalnych Zakładzie Karnym we W., zarządzenia Dyrektora ZK we W. w sprawie umieszczania osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż 3 m² na osobę, zawiadomienie Sądu Penitencjarnego o wydanych zarządzeniach, notatek służbowych, protokołów z okresowej kontroli przewodów kominowych, protokołów badań technicznych z pomiaru natężenia oświetlenia.

Zdaniem Sądu znajdują one potwierdzenie w wiarygodnych zeznaniach świadków, funkcjonariuszy służby więziennej: D. K. (1), J. W. i A. P. (2). Świadczy ci zgodnie uznali, że warunki odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym we W. były godne i humanitarne. W celach do dyspozycji skazanych, a więc i powoda, były łóżka, stoliki, krzesła oraz kącik sanitarny zabudowany ścianką od podłogi do sufitu z drzwiami nieprzezroczystymi; skazani mieli zapewnione środki higieny osobistej oraz środki czystości. Na wyposażeniu celi była również umywalka w zimną wodą, a raz w tygodniu powód mógł korzystać z kąpieli w łaźni, gdzie była gorąca woda. Każda cela była ogrzewana i dobrze oświetlona, wentylacja w każdej celi była sprawna i raz w roku był dokonywany przegląd kominowy, tak zwane udrażnianie. Skazani mieli pełny dostęp do zajęć sportowych, zajęć kulturalno-oświatowych; mogli korzystać z czynnej świetlicy, brać udział w konkursach ogłaszanych przez radiowęzeł, mogli prowadzić korespondencję, oglądać telewizję, słuchać radia, czytać prasę codzienną i książki z biblioteki, mogli pisać skargi do wszystkich organów, czy też odbywać rozmowy z dyrekcją Zakładu Karnego i wychowawcami i przekazywać im swoje uwagi i zastrzeżenia co do warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Skazani mieli również zapewniony dostęp do psychologa i do opieki medycznej, w tym lekarzy specjalistów.

Sąd uznał, że zeznania świadków są wiarygodne. Świadczy, jako funkcjonariusze służby więziennej, rzetelnie, szczerze, logicznie i zwięźle przedstawiali zasady, jakie obowiązują przy wykonywaniu kary pozbawienia wolności i szczegółowo opisali warunki życia więziennego oraz warunki odbywania kary pozbawienia wolności. Zeznania te w części zostały również potwierdzone dowodami z dokumentów.

Sąd Rejonowy uznał, że zeznania powoda są wiarygodne jedynie częściowo, a mianowicie w części dotyczącej kierowania przez niego skarg do administracji zakładu karnego we W. i innych organów, między innymi dotyczące warunków odbywania kary, a także co do faktu, że w godzinach od 9:00 do 12:00 w celu racjonalnego wykorzystywania energii elektrycznej nie była ona dostarczana do gniazd 230V w celach mieszkalnych. Okoliczności te były przyznawane przez pozwanego. Natomiast zeznania powoda odnośnie niezapewnienia odpowiednich środków urządzeń w celi do utrzymywania higieny osobistej, upału w celi i nieodpowiednich warunków kąpieli, nie zapewnienia odpowiedniej temperatury w celu nie znajdują uzasadnienia w świetle zgromadzonego materiału dowodowego; w szczególności przeczą im wiarygodne zeznania świadków D. K. (1), J. W. i A. P. (2). Również skargi powoda kierowane do administracji Zakładu Karnego i innych instytucji dotyczącej warunków bytowych w Zakładzie Karnym w przeważającej mierze zostały rozpatrywane negatywnie.

Sąd Rejonowy wskazał, że przepis art. 448 k.c. przewiduje możliwość przyznania zadośćuczynienia w razie naruszenia jakiegokolwiek dobra osobistego. W każdej sprawie mającej za przedmiot takie roszczenie konieczne jest stwierdzenie, jakie dobro osobiste zostało naruszone. Przepis art. 23 k.c., zawierający przykładowe wyliczenie dóbr osobistych, wymienia cześć, która obejmuje dobre imię oraz godność. Prawo człowieka do poszanowania godności, wyrażającej się w poczuciu własnej wartości i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi, dotyczy wszystkich aspektów życia osobistego człowieka i obejmuje także taką jego sferę, która jest związana z pozbawieniem wolności. Dobro osobiste pozostaje pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Kodeks cywilny określa w art. 24 i 448 niemajątkowe i majątkowe środki ochrony dóbr osobistych. Godność człowieka, również w aspekcie rozważanym, jest dobrem chronionym nie tylko w ustawie, ale przede wszystkim w Konstytucji, a także w stanowiących część krajowego porządku prawnego umowach międzynarodowych. Zgodnie z Konstytucją, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności oraz praw człowieka i obywatela, i jest

nienaruszalna (art. 30); nikt nie może być poddawany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu w karaniu (art. 40) i każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny (art. 41 ust. 4).

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisu art. 4 § 1 k.k.w. i wskazał, że podstawowe warunki, w jakich skazany ma odbywać karę pozbawienia wolności, obejmujące między innymi powierzchnię celi mieszkalnej przypadającej na skazanego, określa przepis art. 110 k.k.w. Przepis ten, w brzmieniu obowiązującym od dnia 6 grudnia 2009 roku, przewiduje, że powierzchnia w celi mieszkalnej przypadająca na skazanego wynosi nie mniej niż 3 m² oraz określa warunki, jakim muszą odpowiadać cele. Stanowi też, że dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić skazanego na określony czas, nie dłuższy niż 90 dni, z zachowaniem pozostałych wymagań, w celi mieszkalnej, w której na jednego skazanego przypada powierzchnia poniżej 3 m², nie mniej jednak niż 2 m², oraz precyzuje szczególne sytuacje, w których może to nastąpić. Przepis wprowadza też możliwość umieszczania skazanego w mniejszej celi, jeszcze w innych wypadkach, na okres nie dłuższy niż 14 dni. W decyzji wydanej na tej podstawie należy określić czas oraz przyczynę umieszczenia skazanego w takich warunkach oraz oznaczyć termin, do którego skazany ma w nich przebywać. Na decyzję przysługuje skarga do sądu, który rozpoznaje ją w terminie 7 dni. Tak ukształtowany stan prawny zastąpił poprzednią regulację, w której art. 110 § 2 k.k.w. określał, że powierzchnia celi mieszkalnej przypadająca na skazanego wynosi nie mniej niż 3 m², a jednocześnie art. 248 § 1 k.k.w. przewidywał, że w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić osadzonych na czas określony w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². Z dniem 6 grudnia 2009 roku przepis art. 248 § 1 k.k.w. utracił moc na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 roku, SK 25/07 (OTK-A Zb. Urz. 2008, nr 4, poz. 62).

Sąd Rejonowy omówił przesłanki ochrony dóbr osobistych i wskazał, że prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności niewątpliwie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, podlegających ochronie. Działania naruszające te dobra mogą zatem rodzić odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24, art. 448 k.c.

Sąd Rejonowy wskazał, że nie jest wystarczające powołanie się na bliżej niesprecyzowane naruszenie „dóbr osobistych”, rozumiane jako jakaś krzywda, dyskomfort, ujemne przeżycia psychiczne. To, jakie dobro zostało naruszone, może wynikać z udowodnionych okoliczności faktycznych.

W ocenie Sądu Rejonowego, powód nie przedstawił dowodów, które potwierdziłyby jego żądanie. Powód jedynie ogólnikowo zeznał, że warunki odbywania kary nie spełniły przewidzianych norm, nie było zapewnionych odpowiednich środków i urządzeń w celi do utrzymania higieny osobistej i czystości w celi, pozbawiono go możliwości uczestniczenia w zajęciach sportowych, nie zapewniono dostępu do energii elektrycznej w godzinach 9:00-12:00, w celach nie było zapewnionej odpowiedniej temperatury, w porze letniej panowały upały oraz, że wielokrotnie zwracał się do administracji Zakładu Karnego we W., a także organów nadrzędnych i innych instytucji w sprawie warunków odbywania kary i ich poprawy.

Sąd Rejonowy uznał, że zeznania powoda, w części dotyczącej nieodpowiednich warunków odbywania kary pozbawienia wolności nie znajdują potwierdzenia w pozostałym, wiarygodnym materiale dowodowym. Zeznaniami powoda w przeważającej mierze przeczą wiarygodne zeznania świadków D. K. (1), J. W. i A. P. (2). Według zgodnych zeznań tych świadków, popartych dowodami z dokumentów, warunki odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym we W. były godne i humanitarne. Również pozwany wskazywał, że cele mieszkalne, w których zakwaterowany był powód, spełniały określone przepisami prawa warunki socjalno-bytowe. Wyposażone były w kompletny sprzęt kwaterekowy w ilości odpowiadającej liczbie osadzonych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003r w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820). W pomieszczeniach mieszkalnych dokonywano okresowych kontroli stanu technicznego przewodów kominowych i wentylacyjnych. Pozwany zapewnił również powodowi oświetlenie zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, zaś jego natężenie również podlegało okresowej kontroli. Również temperatura w celach była odpowiednia do pory roku, przy czym w okresie upałów również i

w celach utrzymywały się wysokie temperatury, co jest zjawiskiem naturalnym. Środki higieny osobistej powód otrzymywał zgodnie z normami określonymi w wymienionym wyżej rozporządzeniu. Pozwany wyjaśnił, że w celu racjonalnego wykorzystywania energii elektrycznej oraz z uwagi na trudną sytuację finansową jednostki wprowadzono harmonogramy dostaw energii do gniazd 230V w celach mieszkalnych w ciągu dnia w godzinach 9:00-12:00 oraz w godzinach 23:00-5:30, przy czym ograniczenia w dostępie do energii elektrycznej w porze dziennej nie były stosowane w soboty i niedziele. Sąd podzielił stanowisko pozwanego, że czasowe wyłączenie prądu w gniazdach zasilających cele mieszkalne nie zawiera znamion niehumanitarnego traktowania i nie zakłócało normalnego funkcjonowania osadzonych. Pozwany wyjaśnił również, że w celu utrzymania higieny osadzeni mają prawo do korzystania z łaźni zbiorowej usytuowanej w budynku zakwaterowania osadzonych. Pomieszczenia łaźni umożliwiają kąpiel grupy osadzonych liczących 10-15 osób. Grupa skazanych zakwalifikowanych do R-1 średnio liczyła tylko do 9 osób (w tym powód). Zgodnie z obowiązującym planem kąpeli A. P. (1), jako osadzony w celi nr 116, korzystał z łaźni w grupie II. Cele nr 112 i 114 są celami pojedynczymi, zaś w celi 116 poza powodem przebywało dwóch osadzonych – co oznacza, że wraz z nim w tym samym czasie kąpeli zażywało jedynie czterech osadzonych. W łaźniach nie były przewidziane oddzielone ściankami kabiny natryskowe dla osadzonych kabiny były niezamknięte, spełniały wymagane przepisami zmiany w zakresie wymiarów, montażu. Zgodnie z § 54 ust. 4 zarządzenia nr (...) z dnia 13 sierpnia 2010 roku Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie gospodarowania składnikami użytkowymi w zakresie obsługi osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych standard oddzielonych od siebie ściankami stanowisk natryskowych dotyczy jedynie nowo budowanych i remontowanych łaźni. W okresie odbywania kary przez powoda w Zakładzie Karnym we W. nie zaistniał obowiązek oddzielenia stanowisk natryskowych w łaźni za pomocą ścianek działowych lub innego rodzaju osłon. Odbywająca się w łaźni kąpiel grupowa nie stanowiła naruszenia prawa.

Sąd wskazał, że powód w czasie odbywania kary pozbawienia wolności miał zapewnioną odpowiednią odzież, korzystał z prawa do co najmniej godzinnego spaceru i nie miał w tym zakresie ograniczeń, miał możliwość oglądania programów telewizyjnych w centralnej świetlicy zakładu.

Sąd wskazał, że w okresie od dnia 6 grudnia 2009 roku w polskim porządku prawnym obowiązywał art. 248 k.k.w., zgodnie z którym w szczególnie uwzględnionych przypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m², przy czym decyzja taka podlega kontroli sędziego penitencjarnego. Dyrektor Zakładu Karnego we W. zarządzeniami nr (...), (...), (...), (...) w sprawie umieszczania osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż 3 m² na osobę. W warunkach takich powód przebywał 29 dni w celi nr 107 i 84 dni w celi nr 218, przy czym przebywanie w celi o metrażu mniejszym niż 3 m² nie było ciągle. O wydanych zarządzeniach informowany był sędzia penitencjarny.

Zdaniem Sądu Rejonowego przedmiotowe przeludnienie w celach, w których bytował powód nie było nadmierne, gdyż według normy ustawowej wynosiło od 2,67 m² do 2,68 m², a jednocześnie nie było ono długotrwałe.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że z treści przeprowadzonych dowodów nie wynika, że powód rzeczywiście był poddawany poniżającemu i niehumanitarnemu traktowaniu podczas odbywania przez niego kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym we W., w podanym w pozwie okresie, pomimo tego, że w tym okresie powód rzeczywiście przebywał w celach, w których występowało tak zwane przeludnienie. Z żadnego dowodu przeprowadzonego przez Sąd nie można wyprowadzić wniosku, że powód odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach pozwalających na stwierdzenie, że był on poddany poniżającemu i niehumanitarnemu traktowaniu.

W ocenie Sądu Rejonowego, zarówno fakt okresowego odbywania kary pozbawienia wolności przez powoda w przeludnionych celach, jak i inne ograniczenia i dolegliwości zgłaszane przez powoda w skargach do administracji zakładu karnego, organów nadrzędnych i innych instytucji (w tym Rzecznika Praw Obywatelskich) oraz podnoszone w pozwie nie wykraczały poza normalne ograniczenia, dolegliwości związane z pozbawieniem wolności, pobytem w zakładzie karnym i nie stanowiły naruszenia dobra osobistego powoda – jego godności.

Pozwany w sposób należyty udowodnił, że warunki, w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności, mimo zgłoszonych przez niego niedogodności przyznanych przez stronę pozwaną, nie spowodowały naruszenia jego godności, a więc podlegającego ochronie prawnej dobra osobistego. Sąd miał na uwadze również okoliczność, że powód odbywał karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym dla recydywistów penitencjarnych za przestępstwa popełniane w warunkach recydywy, a zatem zdawał sobie sprawę z warunków bytowych jakie istnieją w polskich więzieniach, a mimo to ponownie wkroczył na drogę przestępstwa, skutkiem czego było kolejne osadzenie w warunkach izolacji więziennej.

Sąd Rejonowy wskazał, że oddalił powództwo, uznając, że dobro osobiste powoda – godność nie zostało naruszone oraz, że nie ma podstaw do stwierdzenia, że powód doznał wskutek zachowania pozwanego jakiegokolwiek krzywdy w rozumieniu art. 448 k.c., a więc dolegliwości i cierpienia psychicznego wykraczającego poza normalne dolegliwości i cierpienia w przypadku odbywania kary pozbawienia wolności, czyli kary o charakterze izolacyjnym. Brak jest również podstaw odpowiedzialności pozwanego na podstawie wskazanego przez powoda w pozwie przepisu art. 417 k.c., skoro jak już wcześniej wskazano nie można pozwanemu przypisać bezprawności działania, która jest konieczna do przyjęcia odpowiedzialności pozwanego.

Sąd Rejonowy wskazał, że niezależnie od powyższej argumentacji powództwo podlega oddaleniu za okres wcześniejszy niż 3 lata od daty wniesienia pozwu (26 sierpnia 2014 roku), wobec zasadnie zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia w przedmiocie nieuiszczonej przez powoda opłaty sądowej Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 90 z 2010 r., poz. 594 ze zm.).

*

Od wyroku z dnia 9 lutego 2016 roku apelację wniósł A. P. (1), zaskarżając wyrok w całości. Powód wniósł o przyznanie zadośćuczynienia w kwocie 60000 zł i zasądzenie od pozwanego kosztów procesu (k. 235-240).

W apelacji powód zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego oraz błędy w ustaleniach faktycznych, wskazane w treści uzasadnienia apelacji.

*

W odpowiedzi na apelację pozwany, reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych (k. 276-277v).

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik pozwanego wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 284v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja powoda jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Na wstępie należy wskazać, że Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w sprawie oraz prawidłowej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ponowne szczegółowe przytaczanie tych ustaleń oraz rozważań w zakresie oceny dowodów jest zbędne.

Nie są uzasadnione zarzuty podniesione przez pozwanego w apelacji.

Wprawdzie trafne jest stanowisko powoda wyrażone w części wstępnej apelacji, że podstawą faktyczną powództwa w rozpoznawanej sprawie objęty był okres pobytu powoda w Zakładzie Karnym we W. od dnia 1 września 2010 roku do dnia 6 czerwca 2012 roku oraz od dnia 15 czerwca 2012 roku do dnia 26 czerwca 2014 roku, jednak stanowisko to nie jest sprzeczne z podstawą faktyczną rozstrzygnięcia, jaką przyjął Sąd pierwszej instancji w rozpoznawanej sprawie.

W części wstępnej uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd Rejonowy wskazał, na jakie okoliczności faktyczne powoływał się powód, wnosząc pozew w rozpoznawanej sprawie, a w szczególności na okoliczność, że żądanie powoda dotyczy pobytu w Zakładzie Karnym we W. w okresie od dnia 1 września 2010 roku do dnia 6 czerwca 2012 roku oraz od dnia 15 czerwca 2012 roku do dnia 26 czerwca 2014 roku.

Okoliczność, że Sąd Rejonowy dokonał częściowo ustaleń faktycznych w odniesieniu do wcześniejszego okresu, jak również w odniesieniu do czasu po zakończeniu pobytu powoda w tym zakładzie, nie oznacza jeszcze wyjścia poza podstawę faktyczną rozstrzygnięcia.

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji oraz z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że w okresie objętym żądaniem pozwu powód przebywał w następujących celach w Zakładzie Karnym we W.:

1. od dnia 1 września 2010 roku do dnia 14 listopada 2011 roku – w celi numer (...),
2. od dnia 14 listopada 2011 roku do dnia 16 grudnia 2011 roku – w celi numer (...),
3. od dnia 16 grudnia 2011 roku do dnia 26 kwietnia 2012 roku – w celi numer (...),
4. od dnia 26 kwietnia 2012 roku do dnia 27 kwietnia 2012 roku – w celi numer (...),
5. od dnia 27 kwietnia 2012 roku do dnia 25 maja 2012 roku – w celi numer (...),
6. od dnia 25 maja 2012 roku do dnia 6 czerwca 2012 roku – w celi numer (...),
7. od dnia 15 czerwca 2012 roku do dnia 26 czerwca 2014 roku – w celi numer 116 (k. 118 – historia rozmieszczenia A. P. (1) w Zakładzie Karnym we W.).

We wskazanych wyżej okresach w żadnym z pomieszczeń (cel), w których przebywał powód, powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego nie była niższa niż 3 m². Przy założeniu, że obłożenie wskazanych cel w tym czasie było maksymalne, powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego wynosiła odpowiednio: 3,36 m², 3,36 m², 3,36 m², 3,21 m², 3,29 m², 3,35 m², 3,04 m². Powód nie przedstawił żadnych dowodów na okoliczności przeciwne.

Nie jest uprawnione odwoływanie się przez powoda w apelacji do ugody, jaką miał zawrzeć w związku z wniesieniem skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w sprawie numer 46322/12. Powód nie przedstawił żadnych dokumentów związanych z faktem zawarcia tej ugody i jej treścią. Z twierdzeń samego powoda wynika jednak, że ugoda ta miała dotyczyć roszczeń związanych z inną sprawą sądową, a mianowicie ze sprawą I C 88/10 Sądu Rejonowego we Włodawie, która opierała się na innej podstawie faktycznej niż sprawa I C 116/15.

W związku z zawarciem ugody, na którą powołuje się powód, skarga, którą wniósł do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, nie była przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia tego Trybunału, a więc Trybunał nie dokonywał jakichkolwiek ustaleń faktycznych. Nie wiadomo również, jakie roszczenia i oparte na jakiej podstawie faktycznej były przedmiotem ugody zawartej z powodem.

Sąd Rejonowy we Włodawie, rozpoznając sprawę I C 116/15, nie odnosił się w ogóle do roszczeń, których powód dochodził w sprawie I C 88/10, ani też w jakikolwiek sposób nie odnosił się do ugody, na którą powód powołuje się w apelacji.

÷

Jak już wyżej wskazano, powód nie przedstawił żadnych dowodów, które chociażby tylko czyniły prawdopodobnym fakt, że w okresie objętym żądaniem pozwu powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego w celach, w których przebywał powód, była niższa niż 3 m².

Sąd Rejonowy oddalił wniosek dowodowy zawarty w apelacji.

Przepis art. 235 § 1 k.p.c. stanowi, że postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, chyba że sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu. W takich wypadkach sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych członków (sędzia wyznaczony) albo innemu sądowi (sąd wezwany).

Nie ma podstaw procesowych do tego, aby fakty, które powinny być przytoczone przez stronę i udowodnione w sprawie cywilnej, oraz dowody, które mogą być zgłoszone przez stronę w sprawie cywilnej były odpowiednio ustalane i przeprowadzane przez inny organ niż sąd lub sędzia wyznaczony. W szczególności takim organem nie może być prokurator lub inny organ mogący prowadzić postępowanie przygotowawcze.

Fakty, które powód przytacza w apelacji, powód powinien przytoczyć przed Sądem pierwszej instancji, nie zaś dopiero w apelacji, jako wyraz dezaprobaty dla ustaleń tego Sądu.

Z przepisu art. 381 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później.

Sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i (lub) dowody, gdy strona ponosi winę za to, że ich wcześniej nie przytoczyła¹. Uregulowanie zawarte w art. 381 k.p.c. jest wyrazem dążenia do koncentracji materiału dowodowego przed sądem pierwszej instancji. Strona, która dopuszcza się zaniedbania w zakresie przysługującej jej inicjatywy dowodowej w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, musi się liczyć z tym, że sąd drugiej instancji jej wniosku dowodowego nie uwzględni².

Przewidziane w art. 381 k.p.c. ograniczenie możliwości wprowadzenia do materiału procesowego "nowych faktów i dowodów" zostało ustanowione nie po to, aby ograniczyć apelację i zawęzić ramy odwoławcze, lecz głównie w celu dyscyplinowania stron przez skłanianie ich do przedstawiania całego znanego im materiału faktycznego i dowodowego już w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji; tym sposobem ustawodawca zapobiega także przewlekłości postępowania³.

Nie ulega żadnym wątpliwości, że twierdzenia w omawianym zakresie powód powinien przytoczyć przed Sądem pierwszej instancji i powołać dowody celem ich wykazania.

Niezależnie od wskazanych wyżej przyczyn oddalenia wniosków dowodowych, wnioski pozwanego podlegały oddaleniu już z przyczyn proceduralnych. Skarżący ma obowiązek, zarówno oparcia apelacji na podstawie nowości, jak i wykazania, że powołanie nowych faktów i (lub) dowodów nie było możliwe albo potrzeba powołania się na nie powstała później. Dociekanie, czy istniały takie przyczyny, nie należy do sądu drugiej instancji⁴.

Strona, zgłaszając wnioski dowodowe w apelacji, powinna zarówno wskazać, jak i wykazać, że wniosków tych nie mogła powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, albo też, że potrzeba powołania się na nie wynikła później⁵.

Niezależnie od tego należy stwierdzić, że potrzeba powołania się na nowe fakty i dowody w postępowaniu apelacyjnym musi być uzasadniona okolicznościami o charakterze obiektywnym, nie może wynikać jedynie z samego faktu przegrania sprawy i chęci podważenia dotychczasowych ustaleń faktycznych niekorzystnych dla strony.

÷

Nie jest uzasadnione powoływanie się przez pozwanego w apelacji na przepis art. 417 k.c. W rozpoznawanej sprawie powód nie dochodził naprawienia szkody majątkowej czy też szkody niemajątkowej polegającej na uszkodzeniu ciała lub wywołaniu rozstroju zdrowia, wyrządzonej mu przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, ale swoje żądanie opierał na innej podstawie faktycznej, a mianowicie na naruszeniu dóbr osobistych przez nieprawidłowe wykonywanie kary pozbawienia wolności.

÷

W ocenie Sądu Okręgowego nie można mówić o naruszeniu godności powoda, czy też prawa do godnego odbywania kary pozbawienia wolności, biorąc pod uwagę warunki korzystania przez powoda z kąpeli w Zakładzie Karnym we W.. Faktem bezspornym jest, że w łaźni, z której korzystał powód, nie było oddzielonych od siebie stanowisk natryskowych, jednak należy zwrócić uwagę, że pomieszczenie to ma dużą powierzchnię, skoro jest w nim 25 takich stanowisk, a podczas kąpeli z udziałem powoda korzystało z niego nie więcej niż 9 osób. Choć oczywiście nie zapewniało to pełnej intymności podczas kąpeli, to jednak dyskomfort związany z brakiem ścianek oddzielających stanowiska natryskowe był mniejszy, niż gdyby kąpeli uczestniczyło 25 osób. Z całą pewnością istnienie oddzielonych stanowisk natryskowych jest pożądane w tego rodzaju pomieszczeniu sanitarnym, lecz ich brak w tym konkretnym wypadku nie był celowy, lecz wynikał z istniejących uwarunkowań budowlanych.

Zwrócić należy również uwagę, że zapewnienie pełnej intymności w tego typu miejscach nie jest możliwe, gdyż musiałoby się wiązać z wyodrębnieniem osobnego miejsca kąpielowego dla każdego osadzonego. Nawet zatem oddzielenie stanowisk natryskowych ściankami nie wyeliminuje poczucia obecności w tym samym pomieszczeniu innych jeszcze osób korzystających z kąpeli, ani też styczności z tymi osobami przed, czy po zakończeniu kąpeli. Oddzielenie stanowisk natryskowych ściankami nie ma również decydującego wpływu na okoliczność, czy inne osoby korzystające z pomieszczenia kąpielowego zechcą zachować prawo do własnej intymności po zakończeniu kąpeli lub przed nią. To ostatnie zagadnienie dotyczy przecież nie tylko pomieszczeń kąpielowych w zakładach karnych, ale także przebieralni i łaźni w miejscach użyteczności publicznej, jak na przykład baseny, czy kąpieliska.

÷

Jeżeli chodzi o zagadnienie możliwości korzystania przez A. P. (1) z odpowiedniej do pory roku odzieży, to należy zwrócić uwagę, w skargach kierowanych do Dyrektora Zakładu Karnego we W. (k. 29), Rzecznika Praw Obywatelskich (k. 30-31, 34-36) i Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w L. (k. 32-32v) powód poruszał to zagadnienie wyłącznie w kontekście ubierania bluzy i spodni w okresie letnim podczas apelu i wyjść w celu wykonania rozmów telefonicznych. Nikt natomiast nie wymagał od powoda używania tej odzieży w czasie pobytu w celi w okresie letnim, jak również nikt nie zabraniał powodowi korzystania w celi z własnej odzieży. Powód nawet nie twierdził, że nie miał możliwości spowodowania dostarczenia mu własnej odzieży. Biorąc pod uwagę, że czas trwania apeli nie jest długi i odbywają się one w budynku, trudno uznać, aby konieczność przebywania w tym czasie w bluzie, nawet w okresie letnim, stanowiła szykanę wobec powoda, a tym samym naruszenie jego godności osobistej. Interwencje powoda w tym zakresie miały przy tym miejsce w sierpniu 2013 roku, a od dnia 1 stycznia 2014 roku zasady używania odzieży uległy zmianie, czego powód nie kwestionował.

÷

Sąd Rejonowy dokonał trafnej oceny wiarygodności twierdzeń powoda. Przy ocenie tej zwrócić należy również uwagę, że w apelacji powód nie podnosi już zarzutów dotyczących ustaleń odnośnie takich kwestii jak:

- wyposażenie cel w środki czystości,
- odpowiednia wentylacja cel,
- odpowiednia temperatura cel w okresie letnim,

- dostarczanie odpowiedniej ilości środków higieny,
- odpowiednie oświetlenie cel,
- dostępność telewizji,

jak również zarzutów dotyczących innych okoliczności przytoczanych w pozwie, jak wyposażenie cel w szafki, odbiór śmieci z cel, uniemożliwienie powodowi uczestnictwa w zajęciach sportowych, niedostępność energii elektrycznej w celach w okresie zimowym w oznaczonych godzinach i niedostosowanie godzin spacerów do okresów dostępności energii, brak większej ilości spacerów w okresie letnim.

Powyższe zarzuty powoda okazały się albo nieuzasadnione, albo też w rzeczywistości miały postać zwykłych niedogodności codziennego życia w zakładzie karnym.

Powód w rozpoznawanej sprawie starał się wyeksponować wszelkie niedogodności i ograniczenia związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności i przedstawić je w taki sposób, aby stworzyć wrażenie, że stanowią one formę szykany w stosunku do jego osoby oraz, że wykonywanie kary pozbawienia wolności następuje w sposób niehumanitarny, z pogwałceniem godności osobistej powoda w każdym momencie odbywania tej kary.

Powód nie odnosi się również w apelacji do warunków odbywania rozmów telefonicznych. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że bezsporne jest, że rozmowy telefoniczne mogły być prowadzone w sposób swobody. Tajemnica tych rozmów nie była naruszana. Okoliczność, że należało wskazać numer telefonu rozmówcy i jego imię i nazwisko, chociaż nie znajdowała uzasadnienia w przepisach regulujących wykonywanie kary pozbawienia wolności, sama w sobie nie świadczy o nieludzkim wykonywaniu kary pozbawienia wolności i naruszeniu godności powoda. Powód nie udowodnił przy tym, aby konieczność podawania wskazanych danych w jakikolwiek sposób ograniczyła jego prawo do wykonywania rozmów telefonicznych.

÷

Sąd Rejonowy rzeczywiście nie odniósł się do twierdzeń przytoczonych w punkcie 8 pozwu, jednak powód nie przedstawił żadnych dowodów na ich potwierdzenie, a w szczególności na potwierdzenie faktu, że zmiana miejsca osadzenia powoda była wynikiem szykany, mającej uniemożliwić mu widzenie z członkami rodziny, w szczególności, aby deklarował chęć udziału w tak zwanym spotkaniu szkolnym.

÷

Nie są uzasadnione zarzuty apelacji dotyczące sposobu przeprowadzenia dowodu z przesłuchania powoda przez Sąd Rejonowy w Chełmie. Powód nie zgłaszał zastrzeżeń do protokołu przesłuchania przy jego podpisywaniu. Nie wskazał również później, o jakich okolicznościach chciał poinformować Sąd przeprowadzający ten dowód, w szczególności o takich, których nie wskazywałyby we wcześniejszych pismach procesowych. Nie wnosił po przeprowadzeniu tego dowodu o jego ponowienie, czy też uzupełnienie, w szczególności przez Sąd orzekający w sprawie.

÷

Powód przemilcza również fakt, że nie wszystkie jego skargi kierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich znalazły aprobatę Rzecznika.

W odpowiedzi na zawarty w skardze z dnia 29 września 2013 roku zarzut dotyczący ubioru osadzonego podczas udziału w czynnościach procesowych przed sądem, Rzecznik Praw Obywatelskich uznał podniesiony w skardze zarzut za bezzasadny (k. 46).

To samo dotyczyło zarzutu związanego z brakiem dostępu energii elektrycznej w celi (k. 50).

Rzecznik Praw Obywatelskich nie uznał również za dyskryminujące, czy też naruszające godność powoda, decyzje Dyrektora Zakładu Karnego we W. dotyczące odmowy wydania zezwolenia na korzystanie z dodatkowych kąpiel i odmowy skierowania powoda do wybranej przez siebie grupy osadzonych w celu wspólnego odbywania zajęć sportowych (k. 55-55v). Dostrzegając niewątpliwą potrzebę częstszych kąpieli przez osadzonych niż raz w tygodniu, a więc ponad minimum wynikające z przepisu § 30 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 roku w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, Rzecznik poinformował powoda, że skierował w tym zakresie wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, wskazując na potrzebę zapewnienia osobom pozbawionym wolności lepszych warunków do utrzymania higieny osobistej, w tym zwiększenia częstotliwości korzystania z ciepłej kąpiel (k. 55-55v).

Zwrócić należy również uwagę, że jedynym roszczeniem, z jakim powód wystąpił na drogę sądową, powołując się na naruszenie jego dóbr osobistych, jest roszczenie o zadośćuczynienie, co jednoznacznie wskazuje na to, że w rzeczywistości powód był od początku zainteresowany uzyskaniem jedynie środków finansowych. Powód nie występował natomiast z roszczeniami o charakterze niemajątkowym, choć mógł to uczynić, jeżeli uważał, że ma miejsce zagrożenie naruszenia jego dóbr osobistych lub też ma miejsce naruszanie tych dóbr w sposób ciągły na przestrzeni znacznego czasu, a dodatkowo istnieje obawa, że naruszanie to będzie trwało nadal.

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania, należało oddalić apelację, jako bezzasadną.

*

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od A. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Zakładu Karnego we W. kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

W związku z tym, że apelacja powoda została oddalona w całości, powód jest stroną przegrywającą sprawę w całości w postępowaniu odwoławczym. Powinien zatem zwrócić pozwanemu koszty postępowania odwoławczego poniesione przez pozwanego w postępowaniu odwoławczym.

Koszty te obejmują wynagrodzenie pełnomocnika procesowego pozwanego, ustalone na podstawie wynagrodzenie pełnomocnika procesowego – 3600 zł, ustalone na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1804) w związku z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1667).

Na podstawie art. 113 ust. 1 (a contrario) ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Okręgowy przejął na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od apelacji w kwocie 3000 zł.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w postanowieniu.

Joanna Misztal-Konecka Dariusz Iskra Krzysztof Niezgoda

1 Por.: uzasadnienie wyroku SN z dnia 2 marca 2012 roku, II CSK 362/11, Lex nr 1165068; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 16 maja 2002 roku, CKN 1269/00, Lex nr 564704; uzasadnienie postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 roku, II CKN 334/00, Lex nr 11700115.

2 Por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 17 kwietnia 2002 roku, IV CKN 980/00, Lex nr 53922; uzasadnienie wyroku SN z dnia 19 lutego 2002 roku, IV CK 3/02, Lex nr 564819.

3 Por.: uzasadnienie wyroku SN z dnia 27 lipca 2011 roku, II PK 23/11, Lex nr 1095821; uzasadnienie wyroku SN z dnia 23 lipca 2008 roku, I UK 7/08, Lex nr 500238.

4 Por. uzasadnienie postanowienia z dnia 21 listopada 2000 roku, II CKN 428/00, Lex nr 536998; uzasadnienie wyroku SN z dnia 21 września 2007 roku, V CSK 192/07, Lex nr 619680; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 21 listopada 2000 roku, II CKN 428/00, Lex nr 536998.

5 Por.: uzasadnienie wyroku SN z dnia 13 grudnia 2006 roku, II PK 125/06, Lex nr 950402; uzasadnienie wyroku SN z dnia 6 kwietnia 2004 roku, I CK 647/03, Lex nr 585675; uzasadnienie wyroku SN z dnia 7 marca 2003 roku, I CKN 94/01, Lex nr 78899; uzasadnienie wyroku SN z dnia 11 października 2002 roku, I CKN 1063/00, Lex nr 515435; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 18 stycznia 2001 roku, IV CKN 481/00, Lex nr 52802; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 4 października 2001 roku, I CKN 365/99, Lex nr 52718; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 11 stycznia 2001 roku, V CKN 1683/00, Lex nr 536812.